

Märkning och konsumtionsstöd bästa vägen till ökad djurvälstånd

Alla människor håller säkert med om att god djurvälstånd är önskvärd. Vi vill inte äta kött, ägg och mejeriprodukter om djuren har varit illa. Dock är det osäkert hur man ska uppnå att djuren har det bra i stallar och hagar. Ska regeringarna betala pengar till de företag, som hanterar djuren väl? Ska konsumenterna betala mer för produkter från producenter, som uppför sig ordentligt? Vilka regler ska styra djurhanteringen? Vilka andra åtgärder är de bästa?

Två engelska forskare, David Harvey och Carmen Hubbard, analyserar dessa frågor i en artikel i den vetenskapliga tidskriften *Food Policy*. Det är en teoretisk analys, som tar sin utgångspunkt i en kommissionsrapport. EU-perspektivet föranleder att resonemangen avviker något från de som finns på svensk botten.

KOLLEKTIV NYTTA

Även om människor vill ha djurvälstånd uppstår inte sådant av sig själv. Djurvälstånd innebär högre produktionskostnader och konsumenterna vill inte alltid betala mer. När en del konsumenters priskänslighet leder till sämre djurvälstånd, kan andra människor uppleva detta negativt. Därför har djurvälstånd ofta ansetts utgöra en kollektiv nyttighet. En kollektiv vara påverkar människors tillfredsställelse, samtidigt som denna vara inte i sig handlas på någon marknad. Det är liksom ren luft och rent vatten. Alla vill ha det, men vissa skadar för andra.

Om konsumenterna inte vill betala tillräckligt för djurvälstånd, kan lagstiftarna besluta om miniminivåer. Författarna skriver att de sämsta sätten att behandla djur ska helt förbjudas. I övrigt gäller studien hur man på effektivast möjliga sätt kan stimulera fram mer djurvälstånd under marknadsvillkor. Alltså analyserar forskarna inte hur myndigheterna kan behandla de företag, som bryter mot regelverken. Sådana regelbrott kan inte undvikas, och de är inte alltid billiga att upptäcka och beivra.

Regelverket måste därför vara i någorlunda överensstämmelse med vad människor accepterar, när de gör sina inköp. Om det finns avvikelser har hårdare djurvälståndskrav liten eller till och med motsatt effekt. Ett problem är svårigheterna att finna objektiva indikatorer på vad som är djurvälstånd. Det finns alltid en subjektivitet, som försvårar för både myndigheterna och konsumenterna. Konsumenterna vill kanske inte betala mer, om de inte är säkra på att det högre priset verkligen höjer djurvälståndet.

MEDBORGARE OCH KONSUMENTER

I och med detta uppkommer frågan om människors agerande i rollen som medborgare och rollen som konsument. Det finns skillnader mellan vad folk säger i opinionsundersökningar och i politiska val och vad folk faktiskt gör.

Forskarna skriver om en klyfta mellan medborgar- och konsu-

mentsynpunkter. I medborgarrollen ger man uttryck för djurvälstånd och andra socialt accepterade normer, men konsumenternas faktiska betalningsvilja för djurvälstånd ger en annan bild.

När människor säger sig vilja ha djurvälstånd, är det för att de inte anser sig behöva betala något extra. Andra människor, kanske staten, ska betala. Andra konsumenter ska värna om djurvälståndet, men själv vill man prioritera andra kriterier. Detta är ett typiskt "gratispassagerarproblem" – den enskilde vill ha fördelar, men någon annan ska betala.

Konsumenten agerar på varumarknader och medborgarna på opinionsmarknader. Dessa båda marknader fungerar på olika premisser. En tänkbar förklaring till denna skillnad är informationsbrist, kanske frånvaron av bra djurskyddsmärkning. Å andra sidan måste också många andra produktkrav vara uppfyllda – smak, kvalitet, bekvämlighet och säkerhet. Då kan det hända att konsumenten inte ens är villig att informera sig om djurvälståndet.

SUBVENTIONER INEFFEKTIVA

Offentliga subventioner till producenter är ingen effektiv åtgärd enligt de båda brittiska forskarna. Dels krävs kostnader för kontroller och byråkrati, eftersom subventionerna lockar fuskare. Många producenter vill vara gratispassagerare och få stöd som de inte är berättigade till. Dels kommer subventioner att påverka incitamenten negativt. De producenter som också utan subventioner skulle producera med hög djurvälstånd, blir utsatta för ökad konkurrens och lägre lönsamhet. De får därmed svagare incitament att utveckla sin verksamhet. Om man ska ha producentsubventioner, ska dessa finnas endast i en övergångsfas.

De båda forskarna argumenterar för konsumtionsstöd. Det ska dock inte vara några subventioner utan närmast tidsbegränsade informationsinsatser om varumärken för högre djurvälstånd. På så sätt kan medborgarna såsom skattebetalare främja konsumenterna.

Vill du veta mer?

Harvey, D. Hubbard, C. Reconsidering the political economy of farm animal welfare: An anatomy of market failure. *Food Policy* vol 38 2013, pp 105–114. doi:10.1016/j.foodpol.2012.11.006

Jerker Nilsson, Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala